

УДК 338.242.2
JEL: Q00, Q14

Ирина Гринюк

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Україна*

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ТА ЇХ ТИПОЛОГІЯ

Одними з найважливіших показників, які характеризують фінансовий стан підприємства, є оборотні активи. Саме від наявності необхідної кількості кожної із складових частин оборотних активів залежить можливість підприємства здійснювати свою господарську діяльність. У статті наведено основні підходи до визначення сутності оборотних активів і їх класифікації.

Ключові слова: оборотні активи, дебіторська заборгованість, грошові кошти, запаси.

Ирина Гринюк

*Івано-Франковський національний технічний університет нафти і газу
Україна*

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ ОБОРОТНЫХ АКТИВОВ И ИХ ТИПОЛОГИЯ

Одними из важнейших показателей, характеризующих финансовое состояние предприятия, являются оборотные активы. Именно от наличия необходимого количества каждой из составляющих оборотных активов зависит возможность предприятия осуществлять свою хозяйственную деятельность. В статье приведены основные подходы к определению сущности оборотных активов и их классификации.

Ключевые слова: оборотные активы, дебиторская задолженность, денежные средства, запасы.

Iryna Hryniuk

*Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas
Ukraine*

ECONOMIC ESSENCE OF CURRENT ASSETS AND THEIR TYPOLOGY

The purpose of the article is to study theoretical approaches to defining the essence of current assets and their classification and improving the existent methods. One of the most important indicators which is characterized the financial condition of enterprise are current assets. Current assets are those assets which is indispensable for enterprises' business activity. An availability of the required number of each of the components of current assets provides enterprises' opportunity

to conduct their business activities. In the article is showed the basic approaches to defining the economic essence of current assets and their classification. Each of the scholars interpreted the concept of «current assets» in his own way, highlighting various classifications and approaches to understand it. Depending on the industry and type of enterprise have different needs and current assets, especially stocks and the structure of all assets. It is systemized all classifications and classification features and is formed the universal clarification of current assets which can be using in every economic science and entity of any industry.

Key words: *current assets, accounts receivable, cash, stocks.*

Постановка проблеми. Проблематика оборотних активів на сучасному етапі розвитку економіки України є дуже актуальною й залишатиметься такою й у майбутньому, адже все більша кількість підприємств стикається з проблемами неплатоспроможності у зв'язку з падінням курсу гривні, високими кредитними ставками, податковим навантаженням і протиправними діями з боку сусідніх країн на території України. Вона має вагоме значення для діяльності кожного підприємства, адже немає жодного підприємства без наявності оборотних активів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою сутності та класифікації оборотних активів займалися такі науковці, як: О. Я. Базилінська [4], Л. О. Бетехтіна [20], І. А. Бланк [9, 20], І. М. Бубняк [16], Н. О. Власова [3], Т. А. Демченко [12], Н. Б. Ермасова [10], Є. Є. Іонін [15], В. В. Ковалев [8], Л. О. Коваленко [17], Т. Д. Косова [13], Л. О. Лігоненко [5], Е. В. Нашкерська [7], П. Л. Носов [21], В. К. Орлова [23], М. П. Поліщук [14], Р. А. Слав'юк [6], О. С. Філімоненков [11], І. С. Чухно [22], В. М. Шелудько [2], Н. Б. Ярошевич [18], Р. Хілл [24] та інші. Проте оборотні активи, будучи одним з найважливіших показників, які характеризують фінансовий стан підприємства, потребують більшої уваги в теоретичному плані, зокрема дослідження основних підходів до визначення сутності оборотних активів і їх класифікації.

Мета статті полягає у вивченні й удосконаленні теоретичних підходів до визначення сутності оборотних активів і їх класифікації.

Виклад основного матеріалу дослідження. У процесі здійснення господарської діяльності підприємство володіє різноманітними видами майна в матеріальній і нематеріальній формах. За економічним змістом майно підприємства є його активами.

Оборотні активи – це ті активи, без яких неможлива господарська діяльність підприємства. Оборотні активи використовують щоденно: закупівля сировини, матеріалів, інших виробничих запасів, використання їх у виробничому процесі, відвантаження покупцям готової продукції, здійснення грошових розрахунків із контрагентами.

Важливість ефективного формування та використання оборотних активів важко переоцінити. Нестача оборотних активів може паралізувати діяльність підприємства або погіршити його фінансовий стан, а надлишок означатиме, що на підприємстві частину активів не використовують у виробничому процесі та вони не приносять економічної вигоди, створивши попередньо витрати на їх

залучення.

Кожен із науковців трактує зміст поняття «оборотні активи» на свій лад, виділяючи різноманітні класифікації та підходи до розуміння та формування моделей аналізу й управління оборотними активами.

Розглянемо детальніше трактування поняття «оборотні активи». Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» визначає, що «Оборотні активи – це гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [1].

У своїй роботі доцент В. М. Шелудько дає визначення оборотних активів, як активів, що обслуговують господарський процес і забезпечують його неперервність [2].

У свою чергу професор Н. О. Власова визначає сутність оборотних активів, як сукупність матеріальних і грошових цінностей, що обслуговують поточний господарський процес підприємства, які перебувають у постійному кругообігу й у повному обсязі переносять свою вартість на товари (роботи, послуги), що реалізують, протягом одного операційного циклу, з метою одержання економічної вигоди (прибутку) [3, с. 85].

Кандидат економічних наук О. Я. Базілінська під поняттям «оборотні активи» розуміє активи, що за умови нормальної господарської діяльності підприємства змінюють свою матеріально-речову форму за відносно короткий строк (менше року) [4, с. 16].

Професор Л. О. Лігоненко розуміє оборотні активи, як сукупність економічних ресурсів підприємства, що перебувають у постійному кругообігу, змінюють свою матеріальну форму впродовж одного операційного циклу (одного року) та в повному обсязі переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції [5].

У своїй роботі доктор економічних наук Р. А. Слав'юк стверджує, що оборотні активи – це ресурси, які належать підприємству і які, напевно, буде перетворено на гроші чи використано іншим чином протягом року з дати складання бухгалтерського балансу [6, с. 301].

Український учений Г. В. Нашкерська під оборотними активами розуміє грошові кошти, що вкладені для створення оборотних виробничих фондів і фондів обігу з метою забезпечення безперервного процесу виробництва та реалізації продукції [7].

Російський учений В. В. Ковальов стверджує, що оборотні активи – це активи, що споживають у ході виробничого процесу протягом року або звичайного операційного циклу, що перевищує 12 місяців через специфіку технологічного виробництва, і тому такі, що повністю переносять свою вартість на виготовлену продукції [8, с. 57].

Професор І. О. Бланк до оборотних активів відносить сукупність майнових цінностей підприємства, що забезпечують поточну виробничо-комерційну

діяльність підприємства та, що повністю споживають у процесі одного виробничо-комерційного циклу [9].

Російський фінансист Н. Б. Ермасова пояснює оборотні активи, як засоби, інвестовані підприємством у поточні операції під час кожного операційного циклу [10].

Професор Г. Г. Кірейцев під поняттям «оборотні активи» розуміє сукупність коштів, авансованих в оборотні виробничі фонди й фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва та реалізації продукції [10].

Вітчизняний науковець О. С. Філімоненков пояснює поняття оборотних активів двома визначеннями, в залежності від категорії, в якій вони виступають [11, с. 183–184]. Оборотні активи як натурально-речовинна категорія – це сукупність матеріально-речовинних цінностей і грошових коштів, які беруть участь у створенні продукту, цілком споживаються у виробничому процесі й повністю переносять свою вартість на виробничий продукт упродовж операційного циклу або 12 місяців із дати балансу (сировина, матеріали, готова продукція, грошові кошти тощо). Оборотні активи як вартісна категорія – це вартість, авансована в кругообіг виробничих оборотних фондів і фондів обігу для забезпечення неперервності процесу виробництва й обігу [11, с. 183–184]. Саме це визначення дає розуміння головної та найбільш розповсюдженій класифікації оборотних активів. Таке ж визначення оборотних активів подає Т. А. Демченко [12].

Не зважаючи на різноманітність трактувань поняття «оборотні активи», більшість науковців віддають перевагу у своїх працях використанню визначення, яке подано в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [1], зокрема, Т. Д. Косова [13, с. 310], М. П. Поліщук [14], Є. Є. Іонін [15], І. М. Бубняк [16] та інші.

Отже, проаналізувавши наведені вище визначення поняття «оборотні активи» можна сформулювати таке його трактування: оборотні активи – це сукупність матеріальних активів і грошових коштів, які перебувають у постійному кругообігу з метою забезпечення безперервності виробничого процесу та ліквідності підприємства, змінюючи свою матеріальну форму протягом одного операційного циклу.

Оборотні активи, як і будь-які інші активи, мають властиві лише їм переваги й недоліки, що є ключовими факторами, на які потрібно звертати увагу під час формування, використання та управління ними (рис. 1).

Відповідно до визначення оборотних активів їх можна класифікувати на кілька груп відповідно до певних класифікаційних ознак. Нині немає єдиної класифікації оборотних активів чи їх складових частин. Тож, доцільно буде розглянути наявні та запропонувати нові класифікаційні ознаки. Аналогічно до поняття оборотних активів кожен науковець виділяє певні підходи до класифікації, класифікаційні ознаки й групи оборотних активів. Розглянемо види оборотних активів, які виділяють сучасні науковці.

Рис. 1. Переваги і недоліки оборотних активів

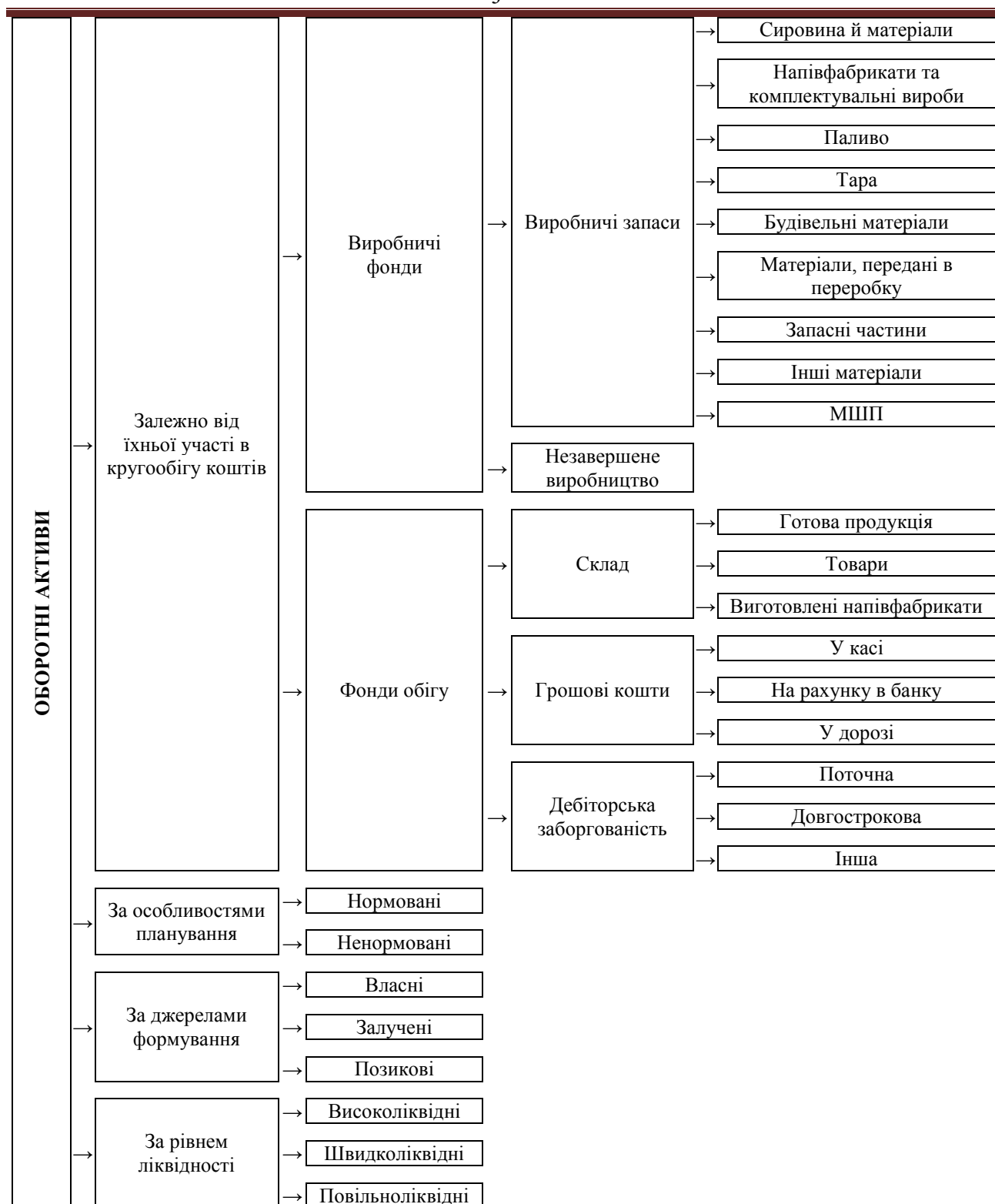
Джерело: систематизовано автором на основі джерела [17].

Так, український учений Н. Б. Ярошевич класифікує оборотні активи за трьома ознаками:

1. Залежно від їхньої участі в кругообігу коштів:
  - оборотні виробничі фонди;
  - фонди обігу;
2. За методами планування, принципами організації та регулювання:
  - нормовані;
  - ненормовані.
3. За джерелами формування:
  - власні та прирівняні до власних;
  - залучені;
  - інші [18, с. 105].

З позицій фінансового менеджменту професор І. О. Бланк виділяє класифікацію оборотних активів за такими ознаками:

1. За характером фінансових джерел формування:
  - валові оборотні активи;
  - чисті оборотні активи;
  - власні оборотні активи.
2. За видами:
  - запаси сировини, матеріалів, напівфабрикатів;
  - запаси готової продукції;
  - дебіторська заборгованість;
  - грошові активи;
  - інші види оборотних активів.
3. За характером участі в операційному процесі:
  - оборотні активи, які обслуговують виробничий цикл підприємства;
  - оборотні активи, що обслуговують фінансовий цикл підприємства.

Рис. 2. Класифікація оборотних активів

Джерело: систематизовано автором.

4. За періодом функціонування:

- постійна частина оборотних активів
- змінна частина оборотних активів [19].

Такі науковці, як І. М. Бубняк [16], Л. О. Берехтіна [20, с. 378–381], П. Л. Носов [21, с. 43–46], І. С. Чухно [22, с. 62–69], В. К. Орлова [23, с. 89] у

своїх роботах використовують класифікацію, запропоновану І. О. Бланком [19]. Проте вона не повна й не включає усі класифікаційні ознаки, які можуть бути необхідними адміністративному персоналу під час управління виробничим процесом. Доцільно було б розширити класифікацію в усіх суттєвих аспектах господарської діяльності підприємства, що дозволить раціонально використовувати залишки запасів і запобігати простоям і псуванню.

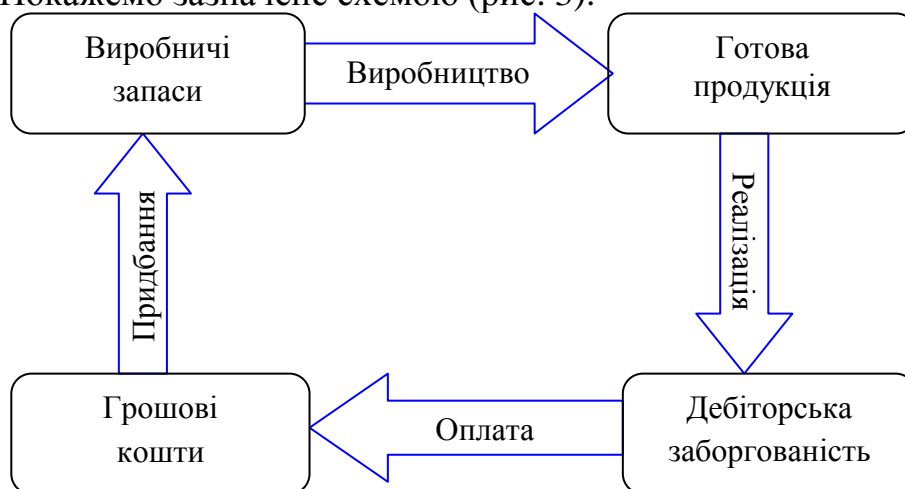
Залежно від галузі та виду діяльності різні підприємства матимуть різні потреби в оборотних активах, зокрема запасах, і структуру цих активів. Що стосується досліджуваних підприємств, то виробничі запаси становлять незначну частину. У них зазвичай переважають готова продукція та дебіторська заборгованість, частка якої в оборотних активах підприємств постійно зростає внаслідок сучасного стану економіки в Україні. Теж значну частину оборотних активів на цих підприємствах займають грошові кошти. Проте є й особливості, залежно від того, який вид діяльності здійснює підприємство.

Найважливішою для управління буде детальна інформація щодо участі оборотних активів в операційному процесі. Саме тому доцільно буде розширити цю класифікацію аналітичними ознаками з метою полегшення управління вказаними активами (рис. 2). Запропонована класифікація дає розуміння приналежності конкретних активів до певної групи залежно від участі в господарській діяльності.

У процесі господарської діяльності можна виділити такі групи оборотних активів, які матимуть суттєвий вплив на фінансовий стан підприємства:

- виробничі запаси;
- грошові кошти;
- дебіторська заборгованість.

Усі складові частини оборотних активів пов'язані між собою і являються складовими частинами виробничого процесу, який не можливий за відсутності однієї із них. Покажемо зазначене схемою (рис. 3).

Рис. 3. Кругообіг оборотних активів

Джерело: систематизовано автором на основі [19].

Як видно із наведеної схеми, виробничий процес, складовою частиною якого є оборотні активи, ускладнюється за відсутності однієї з груп оборотних

активів або стає неможливим узагалі. За відсутності достатньої кількості виробничих запасів можуть виникати простой, зриви виробництва, завмирання товарних ліній. Натомість, значне зростання величини дебіторської заборгованості призводить до зменшення грошових коштів в обігу, що не дозволяє підприємству без залучення обігових коштів із зовнішніх джерел забезпечити свою потребу у виробничих запасах.

Висновки. У процесі критичного аналізу літературних джерел визначено, що оборотні активи являють собою сукупність матеріальних активів і грошових коштів, які забезпечують безперервність виробничого процесу й ліквідність підприємства, та змінюють свою матеріальну форму впродовж операційного циклу. Також було деталізовано структурною схемою класифікацію оборотних активів з метою конкретизації потреби підприємства в конкретному їх виді за такими ознаками: залежно від їхньої участі в кругообігу коштів; за особливостями планування; за джерелами формування; за рівнем ліквідності.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України 07.02.2013 р. № 73. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.

2. Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент : підручник [Електронний ресурс] / В. М. Шелудько. – К. : Знання, 2006. – 439 с.

3. Власова Н. О. Фінанси підприємств : навч. посібник / Н. О. Власова, О. А. Круглова, Л. І. Безгінова. – К. : ЦНЛ, 2007 – 271 с.

4. Базілінська О. Я. Фінансовий аналіз : теорія та практика : навч. посібник / О. Я. Базілінська. – К. : ЦНЛ, 2009. – 328 с.

5. Лігоненко Л. О. Фінанси підприємства : конспект лекцій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bib.convdocs.org/v19912/>.

6. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств : навч. посібник / Р. А. Слав'юк. – Луцьк : Вежа, 2001. – 460 с.

7. Нашкерська Г. В. Фінансовий облік : навч. посібник / Г. В. Нашкерська. – К. : Кондор, 2005. – 503 с.

8. Ковалев В. В. Курс фінансового менеджмента : учебник / В. В. Ковалев. – М. : ТК Велби, 2008. – 448 с.

9. Бланк И. А. Управление активами и капиталом предприятия : [Электронный ресурс] / И. А. Бланк. – К. : Ника-центр, 2003. – 448 с. – Режим доступа : <http://complex-promo.ru/info/2067/2067.html>.

10. Ермасова Н. Б. Фінансовий менеджмент : уч. пособие [Электронный ресурс] / Н. Б. Ермасова. – М. : Юрайт-Издат, 2007. – 192 с. – Режим доступа : <http://www.konspekt.biz/index.php?text=26530>.

11. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств : навч. посібник / О. С. Філімоненков. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : МАУП, 2004. – 328 с.

12. Демченко Т. А. Оборотні активи та їх відображення в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності / Т. А. Демченко // Актуальні проблеми економіки.

– 2007. – № 9. – С. 179–184.

13. Організація і методика економічного аналізу: навч. посібник / Т. Д. Косова, П. М. Сухарев, Л. О. Ващенко та ін. – К. : ЦНЛ, 2012. – 528 с.

14. Поліщук М. П. Основи підприємницької діяльності: навч. посібник [Електронний ресурс] / М. П. Поліщук, П. П. Михайленко. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 172 с. – Режим доступу: buklib.net/books.

15. Іонін Є. Є. Організація і методика економічного аналізу: навч. посібник [Електронний ресурс] / Є. Є. Іонін. – К. : ЦНЛ, 2012. – 528 с. – Режим доступу: http://b-ko.com/book_134.html.

16. Бубняк І. М. Фінансовий менеджмент: навч. посібник [Електронний ресурс] / І. М. Бубняк. – Режим доступу: http://bookdn.com/book_359.html.

17. Коваленко Л. О. Фінансовий менеджмент: навч. посібник [Електронний ресурс] / Л. О. Коваленко, Л. М. Ремньова – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2005. – 485 с. – Режим доступу: <http://library.if.ua/books/157.html>.

18. Ярошевич Н. Б. Фінанси підприємств: навч. посібник / Н. Б. Ярошевич. – К.: Знання, 2012. – 341 с.

19. Бланк І. А. Управління використанням капіталу: навч. посібник [Електронний ресурс] / І. А. Бланк. – К.: Ніка-Центр: Ельга, 2000. – 651 с. – Режим доступу: <http://library.if.ua/books/157.html>.

20. Бетехтіна Л. О. Економічна сутність оборотного капіталу підприємства / Л. О. Бетехтіна // Держава і регіони. Сер.: Економіка і підприємництво. – 2006. – № 6. – С. 378–381.

21. Носов П. Л. Сучасна класифікація оборотних активів / П. Л. Носов // Економіка і держава. – 2008. – № 7. – С. 43–46.

22. Чухно І. С. Визначення економічної сутності поняття «оборотні активи підприємства» / І. С. Чухно // Регіональна економіка. – 2008. – № 6. – С. 62–69.

23. Орлова В. К. Фінансовий облік: навч. посібник / В. К. Орлова, М. С. Орлів, С. В. Хома. – Ів.-Франківськ: Факел, 2009. – 509 с.

24. Hill R. What Are Current Assets? Definition, Examples & Calculation [Electronic resource]. – Mode of access: <http://study.com/academy/lesson/what-are-current-assets-definition-examples-calculation.html>.

References

1. Ministry of Finance of Ukraine (2013), The national standard accounting 1 «General Requirements for Financial Reporting», available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

2. Sheloodko, V. M. (2006), *Finansovyi menedgment* [Finance management], Znannia, Kyiv, Ukraine.

3. Vlasova, N. O. (2007), *Finansy pidpryemstv* [Finance of enterprises], Center of educational literature, Kyiv, Ukraine.

4. Basilinska, O. Ya. (2009), *Finansovyi analys* [Finance analysis], Center of educational literature, Kyiv, Ukraine.

5. Ligonenko, L. O. (2006), *Finansy pidpryemstv* [Finance of enterprises], KNMEU, Kyiv, Ukraine, available at: <http://bib.convdocs.org/v19912>.
6. Slaviuk, R. A. (2001), *Finansy pidpryemstv* [Finance of enterprises], RVV «Vezha», Lutsk, Ukraine.
7. Nashkerska, H. V. (2005), *Finansovyi oblik* [Finance Accounting], Kondor, Kyiv, Ukraine. Available at: <http://subject.com.ua/pdf/222.html>.
8. Kovalev, V. V. (2008), *Finansovyi menedgment* [Finance management], Velby, Moskow, Russia.
9. Blank, I. A. (2000), *Menedgment aktyviv i kapitaly pidpryemstv* [Management of entities' asset and capital], Nika-tsentr, Kyiv, Ukraine, available at: <http://complex-promo.ru/info/2067/2067.html>.
10. Ermasova, N. B. (2007), *Finansovyi menedgment* [Finance management], Urait-Pabl, Moskow, Russia, available at: <http://www.konspekt.biz/index.php?text=26530>.
11. Filimonenkov, O. S. (2004), *Finansy pidpryemstv* [Finance of enterprises], MAUP, Kyiv, Ukraine.
12. Demchenko, T. A. (2007), Current assets and their reflection in the accounting and financial reporting. *Actual problems of economy*, vol. 9, pp. 227–231.
13. Kosova, T. D., Sukharev, P. M. and Vashchenko, L. O. (2012), *Organizacia i metodologia ekonomichnogo analyzy* [The organization and methods of economic analysis], Center of educational literature, Kyiv, Ukraine.
14. Polishchuk, M. P. and Mykhailenko, P. P., (2000), *Osnovy pidpryemnitskoi dialnosti* [Basics of entrepreneurship], ZITI, Zhytomyr, Ukraine, available at: buklib.net/books.
15. Ionin, E. E. (2012), *Organizacia i metodologia ekonomichnogo analyzy* [The organization and methods of economic analysis], Center of educational literature, Kyiv, Ukraine, available at: http://b-ko.com/book_134.html.
16. Bybniak, I. M. (2010), *Finansovyi menedgment* [Finance management], NUA, Kharkiv, Ukraina, available at: http://bookdn.com/book_359.html.
17. Kovalenko, L. O. and Remnova, L. M. (2000), *Finansovyi menedgment* [Finance management], Nika, Kyiv, Ukraine, available at: <http://library.if.ua/books/157.html>.
18. Yaroshevich, N. B. (2012), *Finansy pidpryemstv* [Finance of enterprises], Znannia, Kyiv, Ukraine.
19. Blank, I. A. (2003), *Upravlinnia vykorystannim kapitaly* [Management of capital using], Elga, Kyiv, Ukraine, available at: <http://library.if.ua/books/157.html>.
20. Betehtina, L. O. (2006), The economic essence of working capital of the company. *Dergava i regiony. Seria «Ekonomica i pidpryemnictvo»*, vol. 6, pp. 378–381.
21. Nosov, P. L. (2008) Modern classification of current assets. *Ekonomika i dergava*, vol. 7, pp. 43–46.
22. Chukhno, I. S. (2008), Determining the economic substance of the term «current assets of the enterprise». *Regionalna ekonomika*, no. 6, pp. 62–69.

23. Orlova, V. K., Orliv, M. S. and Homa, S. V. (2009), *Finansovyi oblik* [Finance accounting], Fabel, Ivano-Frankivsk, Ukraine.

24. Hill, R. (2011), What Are Current Assets? Definition, Examples & Calculation [Online], available at: <http://study.com/academy/lesson/what-are-current-assets-definition-examples-calculation.html>.

How to cite this article? Як цитувати цю статтю?

Стиль – ДСТУ:

Гринюк І. Економічна сутність оборотних активів та їх типологія [Електронний ресурс] / І. Гринюк // *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. – 2016. – Vol. 2. – No. 4. – pp. 64–74. – Mode of access : www.are-journal.com.

Style – Harvard:

Hryniuk, I. (2016), Economic essence of current assets and their typology. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, [Online], vol. 2, no. 4, pp. 64–74, available at: www.are-journal.com.